

KİTAP

OTUZ YILLIK BİR ÖĞRENCİ ARAŞTIRMASI

Mehmet TUNCA*

1968 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği (HÜTFÖD) başkanlığına seçilen Ömer Ertürk'ün önerisiyle ve onun önderliğinde bir proje hazırlandı: Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da birkaç yıldır uygulanmakta olan "sosyalizasyon"u yerinde incelemek. Dekanlıkla yapılan görüşmelerin ayrıntılarını hatırlamıyorum ama hatırı sayılır bir mali destek bulmuş olmalı ki Flexaret marka güzel bir 6x6 fotoğraf makinesi ve teyp alabilmiştik. Dekanlık bize bir de gezi için izin yazısı hazırladı ve 5 öğrenci 1969 yazında yola koyulduk. Halktan kişilerle, hekimlerle, sağlık memurları, ebe ve hemşirelerle görüştük. Bol bol fotoğraflar çektik, epey beceriksiz bir şekilde hazırladığımız anket sorularını sorduk, halkın ince espiiri anlayışıyla verdiği yanıtlara güldük.

Dönüşümüzde hem bir fotoğraf sergisi açtık hem de Ömer Ertürk bulgularımıza dayanan bir kitap yazdı: Sosyalizasyon ve Doğu. HÜTFÖD Yayınları No: 2, Şenyuva Matbaası, 1970, Ankara. Toplam 76 sayfalık bu sevimli kitabın sonunda 14 sayfa fotoğraf eki var ve dördüncü sayfasında şu not düşülmüş: Bu araştırma gezisi Hacettepe Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği tarafından 1969 Temmuz-Ağustos aylarında, yazardan başka, Sinan Yurttagül, Mehmet Tunca, Burhan Uslu, Fevzi Okay'dan kurulu bir ekibe yapıldı.

Malatya, Diyarbakır, Urfa, Hakkari, Van, Ağrı ve Kars illerinde toplam 21 hekim çalıştıkları sağlık ocaklarında ziyaret ettik. O tarihte söz konusu illerde 70 hekim vardı ve kuşkusuz henüz bir sağlık ocağında 8-10 hekim çalışmıyordu. 1968 yılında Türkiye'de 22 ilde sosyalizasyon uygulanıyordu ve 324 hekim ve 235 hemşire çalışmaktaydı. Aynı dönemde bu illerdeki hekim ve hemşire kadrolarının sırasıyla %38.9 ve %23.5'i doluydu. (Kaynak: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi;7:1726.) Bizim gittiğimiz illerdeki hekim kadrolarının doluluk oranının %26.4 olduğunu kitabın

23. sayfasındaki "Çizelge 5" den öğreniyoruz. Genellikle vali, kaymakam ve sağlık müdürlerinden ilgi ve destek gördük, bize araç da verdiler kalacak yer de. Tanıştığımız 21 doktorun bir kısmını dün gibi hatırlıyorum, çoğu olumlu izlenim bırakmıştı, zorunlu hizmet dışı nedenlerle sosyalizasyonda çalışma oranı 4/21 olduğu halde genellikle bir şeyler yapmak için çabalayan genç insanlar geliyor gözümün önüne. Malatya'nın bir kazasındaki doktor hanım çalışkanlığı ve şen karakteriyle neredeyse bir efsane olmuştu. Hakkari'nin merkez nüfusu taş çatlasa 2000'i bulmayan ilçesi Beytüşşebap'ta gece gündüz İngilizce çalışan hekimi de unutmak mümkün değil.

Ömer Ertürk kitabında başlıca şu iki konuyu incelemiştir: Hekimlerin sorunları ve Doğu Anadolu'nun sorunları. Konular gayet açık ve cesur bir yaklaşımla ele alınmış, hele "Kürtçe" gibi sorunlar daha sonraki yıllarda artan tabulaştırmalardan uzak. Yazarın kaynak eserleri Behice Boran, Mehmet Emin Bozarslan, Doğan Avcıoğlu ve İsmail Beşikçi'nin yazdığı kitaplar ile çeşitli bakanlıkların yayınladığı raporlar. Okur hemen her sayfada bir tablo ile kolayca bilgileri gözden geçirebiliyor. Metin aralarına serpiştirilen bölge insanlarıyla yaptığımız görüşmelerden ilginç örnekler yazılanları daha renkli hale getirmiş. Konuşmaların çoğunu teybe almıştık, kitapta yazılı olan görüşmeler "aynıyla vakidir", bugün okurken konuşan kişiyi de görür gibi oluyorum. Konuştuğumuz kişilerin hemen hepsi kötümserdi, dinleyen bizler de pek iyimser sayılmazdık, kitabı yazan Ömer Ertürk ne yapsın? Sonuç bölümünde "(...) sosyalizasyon bekleneni verememiştir" diyor, "(...) sağlık hizmetlerinin yoluna girmesi çevre koşullarının düzelmesiyle yakından ilgilidir. (...) Bunun için planlı yatırımlar gerekir. Bu düzende de bu yatırımlar yapılmaz."

Otuz yaşındaki bu kitap altmışlı yıllarda üniversitelerimizin hoşgörü düzeyi ve ülkemizde uygulanmakta olan sosyalizasyonla ilgili bulguları günümüze başarıyla taşıyor. Eline sağlık, Ömer Ertürk.

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniv. Tıp Fak. İç Hast. AD Öğr. Üy.